

UMJETNIČKA GALERIJA DUBROVNIK – ATELIER PULITIKA

piše: Marina TENŽERA

Od davnih vremena kozačke su predilje tkale najfiniju čipku od svilenog krzna stepskih kozica, stvarajući remek djela kulture i identiteta.

Fascinantna izložba "Orenburg, čipkarska svjetska baština" otvorena u Ateliju Pulitika kao rezultat suradnje Umjetničke galerije Dubrovnik i Umjetničkog muzeja Orenburg iz Rusije pruža jedinstvenu priliku upoznavanja s jednim od najljepših dijelova ruskog kulturnog naslijeđa, najsajnijim draguljem kulturne riznice Orenburga - umjetnosti stepskih predilja.

Umjetnički muzej Orenburg, naime, posjeduje za Rusiju jedinstvenu kolekciju orenburških marama od pahuljaste vune. Samo proteklih godina (2010. - 2016.) s izložbom su se upoznali posjetioци iz Švicarske, Danske, Španjolske, Njemačke, Malte, Češke, Italije, Engleske, Norveške i Nepala.

Kako ističe Irina Bušuhina, Orenburška marama od pahuljaste vune postoji već dvije stotine godina i dokazuje da je ovaj umjetnički rad toliko povezan uz Orenburg koliko i šivanje od jelenjeg krzna za Sjever ili keramika za srednju Aziju. Pojavila se u kozačkim naseljima, između ruskih doseljenika i kao djelo kolektivnog narodnog stvaralaštva priča priču o povijesnom okruženju, socijalno-ekonomskim i trgovačkim odnosima, jedinstvenim prirodnim bogatstvima i lokalnom načinu života.

Pletilje

U današnje vrijeme, kao i prije mnogo godina, predilje predu marama po sjećanju. Njima nisu potrebni crteži ili unaprijed napravljene sheme. Osnove tkanja ažurnih marama poznate su im u tančine. Izrada marama na taj način postaje umjetničkim procesom, u kojem se na osnovi varijacija tradicionalnih vezenih elemenata svaki put rađa unikatan i jedinstven rad. U procesu izrade marama upotrebljavaju se klasične metode poznate u cijelom svijetu - crtež ažurnog tkanja stvara se uz pomoć pravog boda i jednostavnih navoja. Kroz stoljeća su se orenburški uzorci radali i usavršavali. Danas postoji prepoznatljiv i jedinstven sistem motiva i uzoraka. On i objedinjuje svu umjetnost orenburškog tkanja, te njegove umjetničke i tehničke tradicije.

Sam naziv orenburška marama od pahuljaste vune u sebi objedinjuje više svojstava; to je topla, teška marama-šal, ali i lagana ljetna marama-paučina. U njoj su na najbolji način spojeni jedinstveni sastojci pahuljaste vune lokalne pasmine koza i osjećaj za ljepotu, harmoniju i red.

U kozačkim naseljima smještenim istočno od Orenburga žene su se bavile i proizvodnjom marama. Orenburška kozačka vojska osnovana je odredbom carice Marije Petrovne 1746. godine, a iz neophodnosti zaštitite jugoistočne granice Carstva, naseljavanje Kozaka na zemlje Istočnog Urala bilo je u skladu s državnim interesima.

Zbog vojničkih dužnosti Kozaci su često tijekom duljih vre-

Fascinantna izložba "Orenburg, čipkarska svjetska baština" otvorena u Ateliju Pulitika kao rezultat suradnje Umjetničke galerije Dubrovnik i Umjetničkog muzeja Orenburg iz Rusije pruža jedinstvenu priliku upoznavanja s jednim od najljepših dijelova ruskog kulturnog naslijeđa, najsajnijim draguljem kulturne riznice Orenburga - umjetnosti stepskih predilja

ČIPKE – stepsko blag

Pahuljasta marama

Orenburška kozačka vojska osnovana je odredbom carice Marije Petrovne 1746. godine, a iz neophodnosti zaštitite jugoistočne granice Carstva, naseljavanje Kozaka na zemlje Istočnog Urala bilo je u skladu s državnim interesima

Marama se može nositi na brojne načine

Dubrovnik

menskih perioda izostajali iz svojih domova, pa je posao oko kuće i imanja bio na skrbi njihovih žena, jer one i stariji stanovnici nisu bili u stanju sami obrađivati i sijati polja. Iznimna kvaliteta pahuljaste vune lokalnih koza pružila je mogućnost da se od nje stvore topli, mekani i neophodni pokrivići kao dodatak narodnoj nošnji.

Kod tkanja, vuna se pretvarala u najtanju nit, tanku kao paučina, a sve tako izrađeno bilo je lagano i toplo. Uskoro je proizvodnja postala toliko poznata i popularna da je tkanje marama u mnogim selima postalo jedini izvor stabilnog dohotka. Gotovo svi izvještaji iz početka XX. stoljeća o zanatskim obrtima orenburške oblasti započinju tekst podatkom da se tkanjem i proizvodnjom marama bavilo svo žensko stanovništvo od osam ili devet godina pa do duboke starosti.

Na minus trideset

Od početne proizvodnje, osnovane na svakodnevnoj nosivosti, marama su uskoro postale prepoznatljivim znakom i izuzetno traženom robom na lokalnim tržnicama, a kasnije i na širem području. Svojim sastavom i izgledom odgovarale su potrebama ne samo seoske već i gradske promjenjive mode.

Posebna, orenburška pasmina koza rezultat je višegodišnje selekcije i pomnog križanja. Specifični su i klimatski uvjeti surovih zima i jakih snježnih mećava, kao i iznimno niskih temperatura od -20 do -30° Celzijusovih. Stalni vjetrovi i velike temperaturne razlike između dana i noći kao i raznovrsne biljne vrste na stepskim

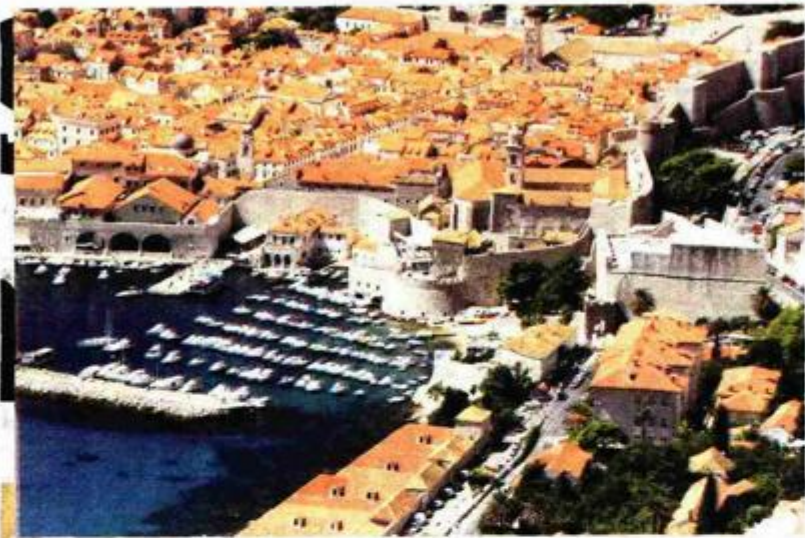

Paperje

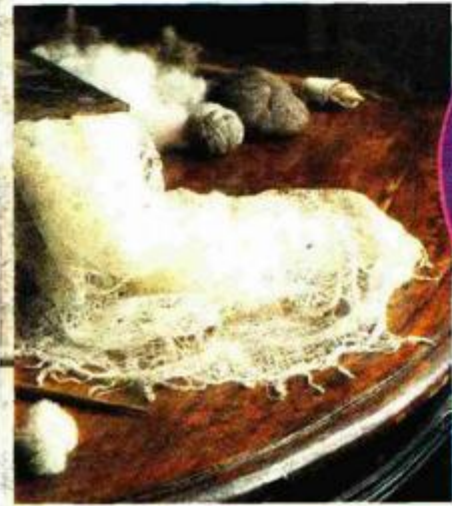
14-16

milimikrona tanke su dlačice orenburških koza koje pasu stepsko bilje

pašnjacima uzroci su jedinstvenih svojstava pahuljaste vune lokalnih koza. To je jedina pasmina u Rusiji s najtanjom, 14 do 16 milimikrona, elastičnim paperjastim vlaknom, a koje vremenom ne postaje grubo. Paperje orenburške koze sastoji se od tankih, homogenih, nepravilno izvijenih vlakana različite dužine. Marama istkana od takvog paperja može se lagano provući kroz pr-

go Kozaka

TVRĐAVA
ime grada znači
"tvrđava na Oru",
budući da je burg
njemački naziv
za grad

Čipke –
stepsko
blago
kozaka

Orenburške
kozice

To je jedina pasmina u Rusiji s najtanjom, 14 do 16 milimikrona, elastičnim paperjastim vlaknom, a koje vremenom ne postaje grubo. Paperje orenburške koze sastoji se od tankih, homogenih, nepravilno izvijenih vlakana različite dužine. Marama istkana od takvog paperja može se lagano provući kroz prsten. Koze, kratke i duge dlake, češljaju se dva puta godišnje

ORENBURG povijest i Rusko carstvo

Orenburg (ruski: Оренбург) je grad na rijeci Uralu. Upravno je središte Orenburške oblasti unutar Privolškog saveznog okruga, u Ruskoj Federaciji. Prema popisu iz 2008. godine, grad je brojao 526.430 stanovnika. Grad se nalazi 1478 km južno od Moskve, na 51°46'N, 55°06'E. Leži blizu granice s Kazahstanom, na krajnjem istoku Europe. Kazaska stepa počinje samo nekoliko desetaka kilometara južno od grada. Ukupna površina gradskog područja je 300 km².

Grad ima kontinentalnu klimu s blagom sušnom tendencijom. Ljeti je količina oborina prilično mala, zbog relativno visokih temperatura. Zime su dosta hladne, a temperatura se rijetko penje iznad -10 °C. Snijeg pokriva tlo u prosjeku 134 dana godišnje. Prosječna visina snijega u veljači iznosi 26 cm, dok je najveća zabilježena visina snijega bila 136 cm. Prosječna temperatura u siječnju je -11,27 °C, a u srpnju 21,79 °C.

Povijest

Rusko Carstvo je planiralo izgradnju istočnog pograničnog utvrđenog grada u regiji Južni Ural. Trebao je biti nazvan Orenburg 1734. Naseljenici su izvorno osnovali naseobinu 1735. na ušću rijeke Or u rijeku Ural. Ime grada znači "tvrđava na Oru", budući je "Burg" njemački naziv za utvrđeni grad. Ovo naselje je promijenilo svoje ime 1739. u Orsk. Bilo je pokušaja osnivanja još jednog Orenburga na mjestu zvanom Krasnograd, ili "Crvenom Brdu" 1741., ali ovo naselje nije uspjelo opstati. Treći Orenburg je uspješno utemeljen 1743. na njegovom današnjem mjestu, približno 250 km nizvodno rije-

sten. Koze, kratke i duge dlake, češljaju se dva puta godišnje i to je povezano s prirodnim procesom linjanja koza. Paperje takve koze dolazi u dvije osnovne boje, bijeloj i sivoj.

Danas, kao i prije mnogo godina, predilje predu marame prema sječanju i nisu im potrebni crteži ili unaprijed napravljene sheme jer

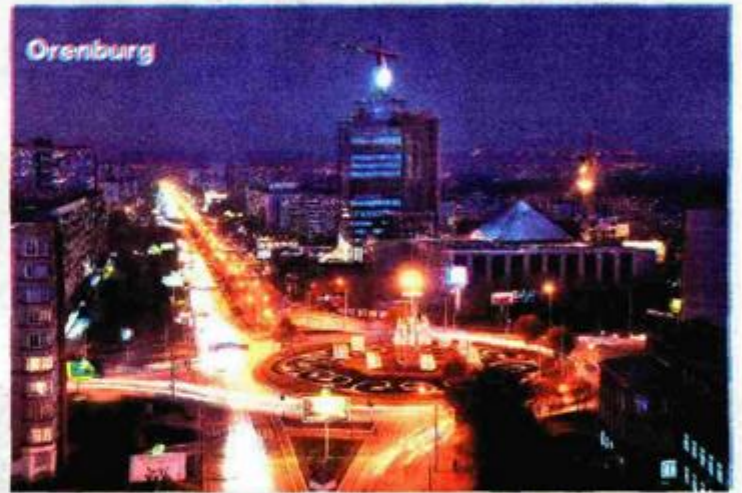
su im osnove tkanja marama poznate u najmanjim detaljima.

Umjetnost

Izrada marama postala je dijelom umjetničkog procesa, danas poznatog u čitavom svijetu u kojem na osnovi varijacija tradicionalnih elemenata svaki put nastaje unikatan i jedinstveni uradak.

Kao što je Hrvatska svojedobno predstavila blago lepoglavske i paške čipke, koje su stoljećima majstorstvom starih majstora ple-

TVRĐAVA NA ORU

Orenburg leži na granici s Kazahstanom, na krajnjem istoku Europe, a stepla započinje samo par kilometara južno od grada

kom Uralom od Orska.

Ovaj treći Orenburg je funkcionirao kao važna vojna ispostava na međi s nomadskim Kozacima. Postao je središte Orenburških Kozaka. Nakon uključenja središnje Azije u Rusko carstvo, Orenburg se pretvara u trgovačku postaju i bitno željezničko čvorište na putu prema novih središnjazijskim posjedima i prema Sibiru.

Orenburg je jedno vrijeme bio i glavni grad Kirgiske ASSR (u današnjem Kazahstanu) unutar Rusije 1920.-1925.

Kada je ta republika preimenovala u Kazačku ASSR 1925., Orenburg se ponovno pridružio "užoj" Rusiji, a Alma-Ata (današnji Almaty) je postao novi glavni grad. Iako je republika postala Kazačka SSR 1936., Orenburg je ostao u Rusiji. Od 1938. do 1957. grad je nosio ime Čkalov

(Чкалов), prema slavnom sovjetskom testnom pilotu Valeriju Čkalovu.

Udaljenost grada od nacističke invazije tijekom Drugog svjetskog rata, navela je brojne sovjetske tvrtke da pobjegnu ondje, pomogavši tako gospodarski rast grada.

Poduzeće Orenburgenergy jedno je od većih energetskih poduzeća u Rusiji. Značajne djelatnosti su i eksploatacija prirodnog plina i nafte. Grad je poznat i po vojnoj zrakoplovnoj bazi za obuku pilota, gdje se školovao i Jurij Gagarin.

U gradu se nalaze Orenburško dramsko kazalište, opera, Tatarsko dramsko kazalište i kazalište lutaka Pierrot, a poznati violončelist Mstislav Rostropovič podrijetlom je iz Orenburga, gdje je u djetinjstvu jedno vrijeme i živio.

Orenburg

1743.

je utemeljen približno 250 kilometara nizvodno rijekom Uralom do Orska

1967) i Japanu (Tokio, 1968.), na međunarodnim sajmovima u Alžiru (1969.), Siriji (1975.), Grčkoj (1976.), Francuskoj (1977.), Engleskoj (1979.), Austriji (1980.), Španjolskoj (1981.), Indiji (1982.), Njemačkoj (1985.)...

Orenburški muzej likovne umjetnosti potvrdio se kao svjetski vrijedna institucija, a marame su doista spektakularno lijepe, prozračne poput svile, dokazujući da je upravo narodno, tradicijsko stvaralaštvo jedan od temelja nacionalnih i kulturnih identiteta. Svakako izvanredan potez Ateliera Pulitika, odnosno, Umjetničke galerije Dubrovnik na čelu s Vesnom Delić-Gozze. □